

Peter de Groot

EEN BIJZONDER ZADENBEDRIJF

Biodivers oogst, met vergunning, zaden in natuurterreinen. Dat levert geen mengsels op met een vaste samenstelling maar geeft wel een afspiegeling van de zaden uit een bepaald gebied en in plantensociologische samenhang. Voor deze manier van werken is veel kennis van zaken nodig. Een gesprek met eigenaar Peter de Groot.

Tekst: Machteld Klees, met dank aan Marente den Braver.
Foto's: Archief Biodivers

“Ik was van jongs af aan geïnteresseerd in natuur. Na mijn opleiding Bos en Natuurbeheer in Velp kon ik vrij vlot aan het werk als natuurbeheerder bij de provincie Zuid-Holland. Na twaalf jaar terreinbeheer kwam er helaas een reorganisatie en zou mijn taak minder interessant worden. Omstreeks dezelfde tijd ontmoette ik Henk van der Weijden. Hij was ook terreinbeheerder, met inheemse zaden bezig en de oprichter van Biodivers. Hij zocht iemand om hem te helpen en ik maakte de overstap. Later nam ik Biodivers in z'n geheel over. Ik ben er dus echt ingerold. Nog altijd

voel ik me meer natuurbeheerder of onderzoeker dan ondernemer, het blijft altijd een beetje tegenstrijdig. Als natuurbeheerder kijk ik heel kritisch naar inzaaien. Tegelijkertijd leef ik van de verkoop van zaden, maar advies geven is misschien wel het belangrijkste”.

Oogsten in natuurgebieden

We begonnen in 1995 met Biodivers. Op dat moment was er in Nederland maar één kweker van inheemse zaden, De Bolderik. De Cruydt-Hoeck was op dat moment nog niet actief met inheemse planten bezig.

Wij kweken niet, dat is een groot verschil met de andere zadenbedrijven. Wij oogsten een hele vegetatie in natuurgebieden. Dat

Boven: Bedrijfsruimte. Onder: Peter in het zadenmagazijn

Handmatig oogsten met een sikkel

klinkt simpel maar is het niet. Er is vast niemand die 's zomers met me wil ruilen. Als een opgewonden winterkoninkje vlieg ik heen en weer van het ene terrein naar het andere. Ik ben een soort wandelende encyclopedie in gebiedskennis en moet alle gebieden volgen om het juiste oogstmoment te kunnen bepalen. Een enorme klus, waar veel ervaring in zit. Door heel Nederland oogsten we in natuurgebieden, in totaal zo'n 1000 hectare. Dankzij mijn achtergrond als natuurbeheerder spreek ik de taal van beheerders. Zonder dat zou ons werk niet mogelijk zijn. Natuurlijk is alles ook aan vergunningen gebonden. In een gebied moeten altijd voldoende zaden achterblijven, daarom oogsten we nooit alles.

We hebben gebieden ingedeeld in even en oneven jaren waar we wel of niet oogsten en in percelen per gebied. Die percelen oogsten we op verschillende momenten om zo de variatie in bloeitijd en zaadvorming zoveel mogelijk mee te nemen. Soms oogsten we machinaal maar ook vaak handmatig, bijvoorbeeld met een sikkel. Vanaf het begin hebben we ook altijd gewerkt met herkomstgebieden.

Grassen horen erbij

Onze mengsels bevatten geen vaste procenten van soorten, maar met mijn ervaring zie ik wel of de soorten die erin horen ook aanwezig zijn. Van jaar tot jaar kan de samenstelling verschillen. Ik zie het als wijnjaren. Van jaar tot jaar een

andere smaak, afhankelijk van de zomer. Onze opdrachtgevers zijn onder meer provincies, waterschappen, aannemers die bermen inzaaien of nieuwe natuur aanleggen. Voor deze afnemers is het helemaal niet van belang of er een procent meer of minder van een bepaalde soort in zit. Voldoende zaadgoed voor grootschalige projecten, de prijs en de filosofie erachter zijn wel belangrijk. Bij het inzaaien van een dijk bijvoorbeeld zaaien we alleen een strook aan de bovenkant in. Als de omstandigheden goed zijn zullen de planten zelf hun weg zoeken naar de rest van de dijk. Zo blijft het inzaaien betaalbaar en ontstaat, met wat hulp, een natuurlijke begroeiing. Er zijn meer verschillen met andere

Oogstlocatie in het Reeuwijkse Hout (SBB)

mengsels. Wij gaan uit van de plantensociologische samenhang, inclusief de daarbij behorende grassen. In een 100% bloemenmengsel zitten die niet. Wij gaan ervan uit dat, als bloemen niet vanzelf komen, de bijbehorende grassen dat ook niet lukt. Denk aan soorten zoals kamgras of een rode lijstsoort zoals veldgerst. In de vegetatie oogsten we dus ook grassen mee. Ze maken deel uit van de plantengemeenschap en hebben ecologische waarde. Overigens heb ik veel waardering voor de kwekers van inheemse zaden, we hebben een verschillende manier van werken maar hebben elkaar ook nodig. Zo kunnen opdrachtgevers voor verschillende toepassingen de juiste leverancier kiezen.

Gebiedseigen zaden

Het gebruik van niet alleen inheemse maar ook gebiedseigen zaden is heel belangrijk. Doordat we in natuurgebieden oogsten hebben we optimale genetische diversiteit in de zaden. Dat is belangrijk want dat zorgt ervoor dat er onder allerlei omstandigheden altijd wel zaden zijn die zich weten te redden.

Bovendien houden we ook de herkomst van de geoogste zaden nauwkeurig bij. Hierdoor kunnen we gebiedseigen mengsels leveren, het best aangepast aan een bepaalde plek.

Na dijkverzwaring worden veel dijken opnieuw ingezaaid. Wij stimuleren het inzaaien met gebiedseigen zaden. Daarvoor oogst je in brongebieden dichtbij de inzaaiplaats. Die mogelijkheden zijn er, maar worden nog niet optimaal

benut. We gaan er ook vanuit dat je minder soorten nodig hebt. Vanuit een brongebied kan een mengsel met 10-15 soorten snel een goed, betaalbaar en bloemrijk resultaat geven. Er is veel discussie over wel of niet inzaaien. Vaak wordt te makkelijk ingezaaid, maar bij dijkverzwaring ontkom je daar niet aan.

Kloppende keten

De verkoop van zaden is maar een onderdeel van ons werk. Veel belangrijker vinden we dat het resultaat goed is. Advies speelt daar een heel belangrijke rol in. Voorstudie, de historie van het gebied, de bodem en verantwoord beheer zijn de factoren die natuurontwikkeling succesvol maken. Dat geheel, die keten moet kloppen. Een succesvol project is De Groene Grens tussen Veenendaal en Ede. Daar zijn zaden uit de Gelderse Vallei heel gericht ingezaaid op een plek met kalkmoe-rasomstandigheden, gevoed door kalkrijk kwelwater. We zijn nu tien jaar verder en het gebied ontwikkelt

Lekdijk bij Salmsteke na het inzaaien met een bronmengsel uit de omgeving

zich uitstekend, zo groeien er negen soorten orchideeën. Inmiddels mogen wij daar ook weer oogsten. Het beheer wordt al die tijd al gedaan door degene die hier vanaf het begin bij betrokken was. De hele keten klopt en dat is best bijzonder. Vanuit mijn ervaring als terreinbeheerder weet ik dat de praktijk vaak weerbarstiger is. Personeelswisselingen, een andere bestemming of goedkoper beheer hebben allemaal invloed. Des te belangrijker om vooraf goed na te denken over hoe je de hele keten zo compleet mogelijk krijgt. Mooi om te zien dat het bij de Groene Grens werkt.

Invloed en verandering

Zowel klimaatverandering als de stikstofdeken maken ons werk steeds ingewikkelder. We hebben haast geen vorst meer in oktober, planten groeien veel langer door. Dat is ongunstig want de rozetten van kruiden hebben het licht 's winters op de bodem nodig om in het voorjaar goed van start te gaan.

Dat een begroeiing kort de winter in gaat is dus best belangrijk. Stikstofminnende grassen nemen toe. Vroeger hadden we vaak aan een keer maaien genoeg, nu moet dat vaak twee keer en gaan we ook meer nabeweiden. Tegelijk wil je wel gefaaseerd blijven werken. Het zijn flinke aanpassingen in het beheer. Planten krijgen het ook moeilijker met hun voortplanting. Zaadsetting wordt minder en het moment van afrijpen verandert. Het op locatie oogsten wordt een steeds ingewikkelder puzzel. Voorheen had je na het maaien vaak een tweede bloei, ook dat is minder geworden. Nabloei is gunstig voor insecten maar we zien dat nabloeiende planten minder zaad zetten dan we gewend waren. Een kweker kan in geval van nood nog wat sturen, bijvoorbeeld door te beregenen, maar in een natuurterrein kan dat niet. Vorig jaar waren er terreinen met onvoldoende opbrengst. Dan laten we de zaden op het terrein achter en oogsten we niet.

Ingezaaide schrale middenberm

Levend Archief

Een relatief kleine organisatie als het Levend Archief heeft in korte tijd veel voor elkaar gekregen. Natuurlijk voor het veiligstellen van zaden, maar ook in de bewustwording van de rol die zaden spelen. Beheerders waren vooral druk met beheren, met maaien en afvoeren. De zaadsetting en kwaliteit van de zaden in hun terrein had veel minder aandacht. Het is juist heel belangrijk om te sturen op zaden, die bepalen je vegetatie. Kwalitatief goede zaden zijn belangrijk voor de verjonging. Dat speelt niet alleen bij één- en tweejarigen maar ook bij vaste planten en bomen. Voor de zaden in natuurgebieden is, dankzij het Levend Archief, veel meer aandacht gekomen, beheerders zijn er nu veel meer mee bezig. Komend jaar zet ik zelf mijn kennis ook in. In provincie Utrecht, waar ik veel contacten heb en de terreinen goed ken, wil ik als 'zaadgaarder' zaden van zeldzame soorten verzamelen voor het Levend Archief.

Informatie: biodivers.nl

De volgende zomer na het inzaaien